

Haastateltavana

Jarl Wahlström

perheterapian ja integratiivisen psykoterapian kouluttajapsykoterapeutti,
emeritusprofessori, PsT

Mikä oli ensikosketuksesi perhe- tai paripsykoterapiaan ja mitä siitä seurasi?

Työskentelin 1970- ja 80-luvun vaihteessa Joensuussa Pohjois-Karjalan keskussairaalan lastenpsykiatrian poliklinikan psykologina. Se oli sitä aikaa, kun perheterapia tuli rytinällä Suomeen. Kun Eeva Sierla tuli lastenpsykiatrian ylilääkäriksi ja työryhmämme vetäjäksi siirryimme perinteisemmästä työtavasta työryhmämuotoiseen perheterapeuttiseen toimintaan. Se näkyi konkreettisesti siinä, että yksisuuntainen peili havainnoitsijahuoneesta leikkiterapiahuoneeseen käännettiin toisin päin – nyt työryhmä saattoi seurata perheterapia-istuntoa entisessä havainnoitsijahuoneessa leikkiterapiahuoneesta käsin. Tästä työtavan muutoksesta seurasi se, että hain Suomen mielenterveysseuran Perheterapiakeskuksen järjestämään perheterapiakoulutukseen, josta valmistuin perheterapeutiksi vuonna 1987.

Olisin hyvinkin voinut jatkaa työtäni sairaalapsykologina ja perheterapeuttina, mutta mielessä kutkutti kuitenkin jatko-opintojen mahdollisuus. Aloitin jo poliklinikalla toimiessani lisensiaatintutkimuksen tekoa astmalasten perheiden vuorovaikutuksesta. Kun sitten Jyväskylän yliopistoon vuonna 1985 perustettiin perheterapian professuuri ja kylkeen kaksi assistenttuuria en voinut olla tarttumatta tähän mahdollisuuteen jatkaa tohtoriopintoihin. Aloitin assistentin tehtävässä, mutta heti alkuun minut pyydettiin lehtoria tuuraamaan. Merkitysten muodostumista ja muuttumista perheterapeuttisissa keskusteluissa koskeva väitöskirjani sitten valmistui vuonna 1992 opetustehtävien ohella. Lopulta työurani Jyväskylän yliopistossa muodostui kolmekymmenvuotiseksi.

Mikä oli urasi alussa pääasiallinen perhe- tai paripsykoterapian viitekehyses ja mitä ajattelet siitä nyt?

Sanoisin, että meihin lastenpsykiatrian poliklinikalla vaikutti eniten Salvador Minuchinin kehittämä strukturaalinen perheterapia. Hänen kehittämänsä psykosomaattisesti oirelevien lasten perheiden vuorovaikutusta koskeva malli tuntui tärkeältä, joskin kliininen kokemus ja myös astmalasten perheitä koskeva oma tutkimukseni tuki sitä vain osittain. Perheterapaikoulutuksen aikana tuli systeeminen ajattelutapa ja erityisesti sen niin sanottu milanolainen muoto keskeiseksi viitekehyykseksi. Sen edustajat Luigi Boscolo ja Gianfranco Cecchin kävivät useaan otteeseen Suomessa kouluttamassa ja kokeilimme täällä ajoittain aika reippaastikin heidän kehittämiään strategisia interventiomuotoja. Joskus ne toimivat meidän kotimaisessa kontekstissamme, mutta aika usein eivät.

1990-luvulle tultaessa kasvoi eri suunnista tuleva kritiikki milanolaisten strategisia interventioita kohtaan. Kognitiivisen konstruktivismin ja sosiaalisen konstruktionismin saattelemina tapahtui niin sanottu kielellinen käänne, jossa painotettiin perheterapiaa – ja dialogisena käytäntönä. Oma väitöskirjani kuvasi tätä murrosta, jota konkreettisesti ilmensi terapeutin työryhmän siirtyminen havainnoivasta asemasta yksisuuntaisen peilin takaa terapiahuoneeseen refleктоivaksi työryhmäksi. Tässä ajattelu- ja työtavan muutoksessa, johon muuten myös Boscolo ja Cecchin myötävaikuttivat, oli paljon arvokasta. Viime aikoina olen kuitenkin miettinyt, menikö tässä osin lastakin mukana pesuveden kanssa. Onhan vuorovaikutus perheissä ja terapiassa kielellisen systeemin lisäksi toimintasysteemi, jonka sanatonta kommunikaatiota muokkaavat jo Gregory Batesonin kuvaamat kaksoisviestinnän ja paradoksaalisuuden ilmiöt. Tästä olen äskettäin kirjoittanut tämän lehden palstoilla.

Millaisena näet perhe- ja paripsykoterapian tulevaisuuden ja mitä sen tulevaisuudelta toivoisit?

Jossain määrin voinee perustellusti sanoa, että perheterapialla on takanaan loistava tulevaisuus. Tällä tarkoitan sitä, että viime vuosisadan loppupuolella pidimme itsestään selvänä, että perhe- ja verkostokeskeisestä työtavasta tulee vallitseva tapa kohdata ensi linjassa ihmisiä, joilla on mielenterveyden ongelmiksi katsottavissa olevia vaikeuksia elämässään. Näinhän ei ole käynyt. Olisi syytä analysoida, miksi ei.

Ensimmäiseksi tulevat mieleen erilaiset terveydenhuollon toimintayksiköiden hallinnolliset käytänteet, kuten esimerkiksi suoritteiden kirjaamiset. Varmaan on paljon muita vaikeammin tavoitettavia syitä. Näiden riittävän syvällinen ja monitahoinen tutkiskelu, tarvittaessa itsekriittisestikin, on mielestäni edellytys sille, että perheterapeuttinen työote saisi sille kuuluva asemansa mielenterveystyön hoitoketjuissa. Ajattelen nimenomaan niin, että

ongelmien muodostumisen sosiaalisen ekologian kartoittaminen kuuluisi olla auttamisen polkujen lähtökohtana.

Millaisia terveisiä haluat lähettää juuri valmistuneelle perhe- ja paripsykoterapeutille, perhe- ja paripsykoterapiakoulutuksessa opiskelevalle tai koulutusta harkitsevalle?

Jokainen perheterapialiikkeen sukupolvi on löytänyt omat vastauksensa ja innoituksensa sille, miten olla avuksi elämänsä vaikeuksien kanssa kamppaileville ihmisille. Nyt on sinun vuorosi. Kannattaa tutustua noihin edelläkävijöihin. Missä he ovat onnistuneet ja missä ehkä menneet hieman vikaan.



Kuva Terhi Kotilainen